Europos Komisija

Žanas Monė. Europos Sąjungos idėjos vienijanti jėga

Žanas Monė (Jean Monnet) 1888 - 1979 m.

Prancūzijos politikos ir ekonomikos patarėjas Žanas Monė gyvenimą paskyrė Europos integracijos idėjai. Jis buvo vadinamojo Šumano plano, kuriuo buvo siekiama Vakarų Europos sunkiosios pramonės susijungimo, įkvėpėjas.

Ž. Monė gimė Prancūzijoje, Konjako regione. 16 metų jis paliko mokyklą ir pradėjo keliauti po įvairias šalis kaip prekiautojas konjaku, vėliau – kaip bankininkas. Abiejų pasaulinių karų metais jis ėjo aukštas pareigas, susijusias su pramonės gamybos koordinavimu Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Kaip Prancūzijos vyriausybės svarbiausias patarėjas, Ž. Monė buvo pagrindinis 1950 m. gegužės 9 d. paskelbtos garsiosios Šumano deklaracijos iniciatorius. Ši deklaracija buvo pagrindas įsteigti Europos anglių ir plieno bendriją, todėl ji laikoma Europos Sąjungos gimimo aktu. 1952–1955 m. Ž. Monė buvo pirmasis šios Bendrijos vykdomosios įstaigos pirmininkas.

Ankstyvieji gyvenimo metai

Žanas Omeras Mari Gabrielis Monė gimė 1888 m. lapkričio 9 d. Konjako mieste (Prancūzija). Kai būdamas 16 metų baigė mokyklą, jo tėvas, suvokęs, kad sūnus dėl išskirtinių bendravimo įgūdžių itin tinka karjerai tarptautiniame versle, nusiuntė jį į Londoną dirbti šeimos valdomoje konjako prekybos įmonėje. Ir iš tikrųjų, anksti įgijęs tokios patirties jis keliavo po pasaulį kaip gerbiamas ir sėkmingas verslininkas.

Pirmasis pasaulinis karas

1914 m. Ž. Monė prašymas stoti į kariuomenę buvo atmestas dėl su sveikata susijusių priežasčių. Kad galėtų tarnauti savo šaliai kitokiu būdu, jis kreipėsi į Prancūzijos vyriausybę su pasiūlymu geriau koordinuoti karui skirtus išteklius su Didžiaja Britanija. Šis pasiūlymas sulaukė pritarimo ir Prancūzijos prezidentas paskyrė jį ekonominiu tarpininku tarp Prancūzijos ir jos sąjungininkų.

Per karą parodęs puikius profesinius įgūdžius, būdamas 31 metų amžiaus Ž. Monė buvo paskirtas Tautų Sąjungos generalinio sekretoriaus pavaduotoju nuo pat 1919 m., kai ji buvo įkurta. 1923 m. mirus tėvui, grįžo į Konjaką ir sėkmingai atgaivino nykstantį šeimos verslą. Kitus kelerius metus toliau kaupė patirtį tarptautinių finansų srityje – aktyviai dalyvavo reorganizuojant įvairių Rytų Europos šalių, kaip antai Rumunijos ir Lenkijos, nacionalinius finansus, konsultavo Kinijos vyriausybę, teikė pagalbą reorganizuojant geležinkelio tinklą ir steigiant banką San Franciske.

Antrasis pasaulinis karas

Antrojo pasaulinio karo pradžioje Ž. Monė dar kartą apsisprendė tarnauti savo šaliai ir tapo Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos komiteto pirmininku. Šis komitetas turėjo koordinuoti dviejų šalių gamybos pajėgumus. Jis įtikino Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos

vadovus Vinstoną Čerčilį (Winston Churchill) ir Šarlį de Golį (Charles de Gaulle) sudaryti visišką politinę dviejų šalių sąjungą kovai su nacizmu, tačiau paskutinę akimirką šis planas žlugo.

Monė planas

Vėliau Ž. Monė dirbo Didžiosios Britanijos vyriausybei, kurios pavedimu prižiūrėjo karui skirtų išteklių pirkimą Jungtinėse Valstijose. Padaręs įspūdį JAV Prezidentui Franklinui Ruzveltui (Franklin Roosevelt), jis netrukus tapo vienu iš patikimų jo patarėjų ir paragino jį didinti Jungtinių Valstijų karinės įrangos gamybos pajėgumą dar prieš JAV įstojant į karą.

1943 m. Ž. Monė tapo Prancūzijos nacionalinio išsivadavimo komiteto – iš tikrųjų tai buvo Alžyre įsikūrusi Prancūzijos vyriausybė emigracijoje – nariu. Būtent tuo metu jis pirmą kartą atvirai išdėstė savo Europos sąjungos, kuri leistų atkurti taiką ir ją išsaugoti, viziją. 1943 m. rugpjūčio 5 d. šio komiteto posėdyje Ž. Monė pareiškė: „Jeigu valstybės bus atkuriamos nacionalinio suvereniteto pagrindu, taikos Europoje nebus... Europos šalys yra pernelyg mažos, kad galėtų užtikrinti savo žmonėms būtiną gerovę ir socialinę raidą. Europos valstybės turi susijungti į federaciją...“ 1944 m. jis kūrė nacionalinį modernizavimo ir plėtros planą, kuriuo siekta atgaivinti Prancūzijos ekonomiką ir atstatyti šalį po karo.

Žanas Monė pradeda Europos anglių ir plieno bendrijos pirmosios ketaus partijos gamybą.

Šumano deklaracija

Tačiau priėmus ir įgyvendinus Ž. Monė planą jis pradėjo suvokti, kad Europos pertvarka ir integracija nevyksta taip sparčiai, kaip jam norėtųsi, ir tokiu būdu, kuris, jo nuomone, buvo teisingas. Didėjant tarptautinei įtampai, Ž. Monė pripažino, kad, siekiant Europos vienybės, atėjo laikas imtis tikrų veiksmų, ir kartu su savo komanda pradėjo kurti Europos bendrijos koncepciją. 1950 m. gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Roberas Šumanas (Robert Schuman) Prancūzijos vyriausybės vardu paskelbė vadinamąją Šumano deklaraciją. Šią deklaraciją inicijavo ir parengė Ž. Monė ir joje siūlyta visą Vokietijos ir Prancūzijos anglių ir plieno gamybą pavesti valdyti vienai Vyriausiajai valdybai. Deklaracija buvo pagrįsta idėja, kad jeigu šių išteklių gamybą dalytųsi dvi galingiausios žemyno šalys, tai padėtų ateityje išvengti karų. Vokietijos, Italijos, Nyderlandų, Belgijos ir Liuksemburgo vyriausybės parėmė deklaraciją ir šis dokumentas tapo Europos anglių ir plieno bendrijos – Europos ekonominės bendrijos ir paskesnės Europos Sąjungos pirmtakės – pagrindu.

1954 m. nepavykus įkurti Europos gynybos bendrijos, Ž. Monė įsteigė Jungtinių Europos Valstijų veiksmų komitetą. Šis komitetas buvo įsteigtas siekiant atgaivinti Europos integracijos dvasią ir tapo viena pagrindinių varomųjų jėgų, Europos integracijos procese paskatinusių daugelį pokyčių, kaip antai sukurti bendrąją rinką ir Europos pinigų sistemą, rengti aukščiausiojo lygio susitikimus Europos Vadovų Taryboje ir Europos Parlamento narių rinkimus remiantis visuotine balsavimo teise.

Nors oficialiai mokytis baigė būdamas 16 metų, Žanas Monė, nepaisant visų sunkumų, savo gyvenime atliko daug vaidmenų: tarptautinio verslininko, finansininko, diplomato ir valstybės veikėjo. Tačiau jis niekada nebuvo išrinktas į jokias pareigas valstybės tarnyboje, todėl niekada neturėjo oficialios politinės galios įgyvendinti savo ketinimus. Jo gebėjimas įrodyti ir įtikinti padėjo Europos vadovams suprasti, kad dirbant reikia siekti bendrų interesų ir privertė juos pripažinti bendradarbiavimo naudą.